

ASIA Poliisin antama poistumiskäsäky

KANTELU

Kanteliä arvostelee oikeuskanslerinvirastoon 2.5.2016 saapuneeksi kirjatussa kantelussaan poliisin antamaa poistumiskäsäkyä. Kanteliä kertoo Oulun poliisin toimittaneen heille (maanomistajille) kanteluun oheistamansa englanninkielisen asiakirjan, jonka mukaan heidän omistamansa ”maapala” tullaan tyhjentämään poliisin toimesta. Kanteliä toteaa, että kyseinen asiakirja ei ollut virallinen, koska ”siitä puuttui allekirjoitus sekä osoite että mitä aluetta asia koski sekä oli viestiltään puutteellinen ja epäselvä”. Kantelijan mielestä kyseessä oli heidän oma tonttinsa, johon poliisilla ei ole ollut mitään valtaa puuttua eikä määrällä. Kanteliä kertoo myös saaneensa suullisesti annetun viestin poliiseilta, että alueella olevat ihmiset eivät saisi jäädä yhden kilometrin säteelle ”maapalasta”.

Kanteliä toivoo, että oikeuskansleri ”ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin rankaisemaan poliisia tällaisesta virkavirheestä ja että meillä on oikeus maanomistajina käyttää maatamme lainpuitteissa oleviin tarkoituksiin”.

SELVITYS

Oulun poliisilaitoksesta on hankittu ylikonstaapelin, kahden komisarion sekä ylikomisarion selvitykset. Lisäksi on hankittu poliisilaitoksen valvonta- ja hälytystoimintayksikön johtajan sekä poliisilaitoksen lausunnot. Poliisihallitus on myös antanut hankitusta selvityksestä lausuntonsa.

Jäljennös mainituista asiakirjoista oheistetaan kantelijalle tiedoksi.

RATKAISU

Lähtökohtia

Perus- ja ihmisoikeudet

Suomen perustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Pykälän 3 momentin mukaan kokoon-tumisvapauden käyttämisestä annetaan tarkempia säännöksiä lailla. Perustuslaissa säädetään myös muista perusoikeuksista, kuten sananvapaudesta (12 §) ja omaisuuden suojasta (15 §).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan mukaan jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Pitkälti samansisältöinen on YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oi-keuksia koskevan sopimuksen 21 artikla.

Poliisilaki

Poliisilain (872/2011) 1 luvussa säädetään poliisitoiminnassa noudatettavista periaatteista. Lu-vun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on muun ohella yleisen järjestyksen ja turval-lisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen. Luvun 2 §:n mukaan poliisin on kun-nioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perus-teltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Poliisilain 1 luvun 3 §:n suhteellisuusperiaatteen mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikut-taviin seikkoihin. Luvun 4 §:n vähimmän haitan periaatteen mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnolli-suutta edistäen. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Luvun 7 §:n 2 momentin mukaan muun kuin vapauden kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaa-rantamatta.

Poliisilain 2 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus määrätä väkijoukko hajaantumaa tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai on esteenä liikenteelle. Sama oikeus poliisimiehellä on, jos väkijoukossa olevat uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti syyllistyisivät henkeen, terveyteen, va-pauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Jollei hajaantumis- tai siirty-mismääräystä noudateta, poliisimiehellä on oikeus hajottaa väkijoukko voimakeinoin sekä ot-taa niskoitteleva henkilö kiinni. Poliisin tulee mahdollisuuksiensa mukaan rajata toimenpiteen-sä koskemaan niitä henkilöitä, joiden menettelystä väkijoukon hajottamisen tai siirtämisen tar-

ve aiheutuu. Pykälän 3 momentin mukaan yleisen kokouksen keskeyttämisestä ja päättämisestä säädetään kokoontumislain 21 §:ssä.

Kokoontumislaki

Kokoontumislain (530/1999) 1 §:n (1257/1999) mukaan kyseisen lain tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämistä sekä ohjata yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä tarpeellisilla järjestysluonteisilla säännöksillä.

Kokoontumislain 2 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan kokoontumislakia sovelletaan yleisiin kokouksiin ja yleisötilaisuuksiin. Pykälän 2 momentin mukaan *yleisellä kokouksella* tarkoitetaan mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. Kokoontumislain esitöissä (HE 145/1998 vp, s. 19) todetaan mainitun 2 momentin osalta muun ohella seuraavaa:

”Mielenosoitusten ja muiden yleisten kokousten muodot saattavat vaihdella paljonkin asian, paikan ja tilanteen mukaan. Mielenosoituksessa kokoontumisen tarkoituksena voidaan kuitenkin pitää julkista mielipiteiden ilmaisua tai vaatimusten esittämistä jostakin asiasta joko halutulle kohderyhmälle tai ennalta määräämättömälle yleisölle. Harkittaessa kokoontumislain soveltuvuutta erilaisiin mielenosoitusten kaltaisiin tilaisuuksiin keskeistä olisi ihmisten kokoontuminen yhteen tilapäisesti yhteisessä tarkoituksessa. - - - Kokoontumislain tarkoittamat yleiset kokoukset ovat aina yleisölle avoimia tilaisuuksia. Yleiseen kokoukseen voidaan ennalta nimenomaisesti kutsua osanottajia, mutta se ei vaikuta tilaisuuden luonteeseen, jos se ei estä myös muita kuin kutsun saaneita osallistumasta kokoukseen tai seuraamasta sitä.”

Kokoontumislain 3 §:n 1 momentin mukaan yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle.

Kokoontumislain 9 §:ssä säädetään yleisistä kokouspaikoista. Lainkohdan mukaan yleisen kokouksen saa järjestää ulkona yleisellä torilla, aukiolla, katualueella tai muussa sellaisessa kokoustarkoitukseen soveltuvassa yleisessä paikassa ilman maanomistajan tai haltijan lupaa. Omistaja tai haltija voi rajoittaa tällaisen paikan käyttämistä kokoustarkoitukseen, jos kokouksen järjestämisestä on odotettavissa kohtuutonta haittaa omistajalle, haltijalle tai ympäristölle. Kokoontumislain esitöissä tarkennetaan, että kyseiseen pykälään sisältyvä luettelo on esimerkinomainen. Siinä mainittujen alueiden lisäksi voisivat tulla kyseeseen muut yleisessä käytössä olevat kokoustarkoitukseen soveltuvat paikat, kuten puistot ja muut virkistysalueet, julkisten rakennusten portaat tai katetut kulkuväylät. Yleisten kokousten järjestämiseen ulkona muualla kuin yleisellä paikalla tarvittaisiin sen sijaan aina omistajan tai haltijan lupa. Tätä selvää periaatetta ei ole tarpeen todeta laissa nimenomaisesti. (HE 145/1998 vp, s. 25)

Kokoontumislain 17 §:n mukaan yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Samat velvollisuudet kuuluvat myös yleisen kokouksen puheenjohtajalle, jos sellainen valitaan.

Kokoontumislain 19 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät kokoontumislain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa.

Kokoontumislain esitöiden mukaan viimeksi mainittu säännös korostaa järjestäjän ja puheenjohtajan ensisijaista vastuuta tilaisuudesta. Ilman nimenomaista säännöstäkin on selvää, että momentissa mainittujen seikkojen lisäksi poliisin tehtävänä on valvoa lain noudattamista tilaisuuksissa. Poliisilla on poliisilain perusteella velvollisuus ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta. Kokoontumislaki on kuitenkin poliisin toimintaa yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa sääntelevä erityislaki suhteessa poliisilakiin. Informatiivisuuden vuoksi on perusteltua, että kokoontumislakiin sisältyy yleissäännös poliisin tehtävistä yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa. Yleissäännöksen lisäksi kokoontumislaki sisältää yksityiskohtaisemmat säännökset poliisin oikeuksista yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa. Nämä säännökset ovat luonteeltaan tyhjentäviä, mutta muilta osin poliisilaissa ja muissa laeissa poliisille säädetyt valtuudet koskevat myös yleisiä kokouksia ja yleisötilaisuuksia. Kokoontumislaisissa säänneltyihin toimenpiteisiin ryhtyessään poliisin tulee luonnollisesti noudattaa poliisilain säännöksiä, joiden mukaan poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. (HE 145/1998 vp, s. 31)

Kokoontumislain 21 §:n 1 momentin mukaan yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päätymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Pykälän 2 momentin mukaan päällystään kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päätymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi, 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun yleistä kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti.

Kokoontumislain esitöiden mukaan oikeudesta keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päätymään säädetään tyhjentävästi kokoontumislaisissa. Esitöissä tarkennetaan, että (silloisessa) poliisilaissa säädetty poliisin oikeus määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka on esteenä liikenteelle, koskee vain satunnaisia väenkokouksia, jotka ovat muodostuneet ilman kokoontumistarkoitusta ja järjestäjää. Esitöissä todetaan muun ohella lisäksi, että kokoontumislain 21 §:n 2 momentissa mainittu peruste ”muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti” tarkoittaa esimerkiksi tilanteita, joissa kokouksen tarkoituksena on rikokseen ryhtyminen tai kokousta järjestettäessä rikotaan olennaisesti kokoontumislain tai muiden lakien säännöksiä tai niiden nojalla annettuja määräyksiä. (HE 145/1998 vp, s. 33)

Oikeuskirjallisuudessa on samansuuntaisesti todettu, että kokoontumislain 21 §:n 2 momentin mukainen säännös tarkoittaa sitä, että nykyinen poliisilain 2 luvun 9 §:n säännös väkijoukon hajottamisesta tulee sovellettavaksi lähinnä vain silloin, kun kyseessä on satunnaisesti muodostunut väkijoukko. Sellaisesta on kysymys, kun joukko henkilöitä ilman yhteistä ennakkosopimusta on kokoontunut juhlimaan esimerkiksi vapunpäivänä tai koulujen päättymispäivänä. (*Helminen, Klaus ym: Poliisilaki, Helsinki 2012, s. 649*)

Hankitusta selvityksestä ilmeneviä tapahtumatietoja

Oulun poliisilaitoksen antamista selvityksistä ilmenee, että kantelussa mainittujen tapahtumien taustalla on ollut Pyhäjoen Hanhikiven ydinvoimalatyömaa-alueella ja sen lähistöllä toimineet ”ympäristöaktivistit” (jäljempänä *aktivistit*) ja *Reclaim the Cape* -niminen toimintaviikko, joka oli tarkoitus järjestää alueella 22.4.-1.5.2016. Poliisin mukaan toimintaviikon internet-sivuilta ilmeni, että tapahtuman pyrkimyksenä oli vaikuttaa ydinvoimalatyömaa-alueen toimintaan muun muassa pysäyttämällä alueen maansiirto- ja rakennustyöt.

Selvityksissä tuodaan tarkemmin esille, että aktivistien toiminta työmaa-alueella oli jatkunut noin vuoden ajan. Useita henkilöitä epäiltiin muun muassa työmaa-alueelle ja kunnallistekniikkaan kohdistuneista vahingonteosta, ryöstöistä ja pahoinpitelyistä sekä vartijoihin ja poliiseihin kohdistuneista haitanteosta. Aktivistien sosiaalisen median kirjoittelun perusteella oli poliisin mukaan havaittavissa, että aktivistien toiminta oli muuttumassa vahvasti anarkistiseen suuntaan ja he kertoivat hyökkäävänsä huhtikuussa 2016 kaikin keinoin ydinvoimaa ja kapitalismia vastaan hyökkäämällä ydinvoimalaitostyömaata vastaan.

Aktivistit oleskelivat mainitun toimintaviikon aikana työmaa-alueen lähistöllä yksityisten maanomistajien maille metsään perustetuissa kahdessa leirissä. Poliisi kirjasi toimintaviikon tapahtumista pelkästään päivään 26.4.2016 liittyen 44 rikosilmoitusta ja päivään 28.4.2016 liittyen 27 rikosilmoitusta. Viimeksi mainittuna päivänä aktivistit olivat osoittaneet mieltään ja muun ohella sulkeneet työmaan lähistöltä kaksi tietä, sytyttäneet poliisiauton palamaan ja heitelleet poliisia kivillä. Toimintaviikon aikana kirjatusta rikosnimikkeistä törkeimmät olivat väkivaltainen mellakka, törkeä vahingonteko (poliisiauton polttaminen) sekä virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Poliisi suoritti viikon aikana useita kymmeniä kiinniottoja, esimerkiksi 28.4.2016 poliisi otti kiinni tapahtumapaikalta 35 aktivistia.

Selvityksissä todetaan, että aktivistit käyttivät perustamia leirejä majoittumiseen, ruokailuun ja kaikenlaiseen aktivistien huoltoon. Poliisin tiedustelutietojen mukaan leirejä käytettiin myös aktivistien koulutuspaikkana, jossa oli harjoiteltu toimia viranomaisia vastaan mielenosoitustilanteissa. Leireissä oli myös valmistettu mielenosoituksissa käytettäviä kylttejä ja muuta tarpeista sekä rakennettu barrikadeja ja niiden osia. Poliisin saamien tietojen mukaan leireille oli tapahtumaviikon aikana palannut takaisin ja kutsuttu myös lisää aktivisteja, ja poliisilla oli kerromansa mukaan vahva epäily uusista häiriöistä ja tunkeutumisista työmaa-alueelle.

Poliisin mukaan edellä lausutuista syistä poliisi päätti 29.4.2016 antaa leireissä majoittuville aktivisteille käskyn poistua leireistä (jäljempänä *poistumiskäsky*). Asiaa koskevan tutkintailmoituksen mukaan poliisi tyhjensi kyseisenä päivänä molemmat leirit niiden asukkaista, joita poliisin arvion mukaan oli noin 30. Tutkintailmoituksessa todetaan lisäksi, että henkilöiden annettiin ottaa mukaan omaisuutensa ja operaatio sujui rauhanomaisesti.

Arviointi

Poistumiskäsky, sen oikeudellinen peruste ja toimeenpano

Mielenosoituksen kaltaisissa tilanteissa on kyse kahden perusoikeuden eli sananvapauden ja kokoontumisvapauden käyttämisestä. Poliisi saattaa tällöin joutua vaatimaan rajanvetotilanteisiin, mikäli syntyy ristiriitaa mainittujen perusoikeuksien ja muiden perusoikeuksien (kuten esimerkiksi omaisuuden suojan) välillä. Poliisin tehtävät ovat tällaisissa tilanteissa lähtökohtaisesti kahdensuuntaisia. Poliisin tulee yhtäältä turvata mielenosoitukseen osallistuvien henkilöi-

den oikeus osallistua siihen ja ilmaista mielipiteensä. Toisaalta poliisilla on velvollisuus huolehtia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä siitä, ettei ulkopuolisen etuja ja oikeuksia loukata tai kohtuuttomasti haitata.

Poliisin mukaan aktivistien leireissä majoittuville annettiin poistumiskäskey poliisilain 2 luvun 9 §:n nojalla. Poliisi päätti tapauksessa tukea ja selventää suullisesti annettavaa poistumiskäskeyä laatimalla siitä erillisen asiakirjan väkijoukolle annettavaksi. Koska aktivistien joukossa tiedettiin olevan paljon ulkomaalaisia, laadittiin kyseinen asiakirja sekä suomeksi että englanniksi. Suomenkielisessä asiakirjassa tuotiin esille muun ohella poliisilain 2 luvun 9 §, jonka jälkeen ilmoitettiin, että ”[t]eidät on katsottu kuuluvaksi väkijoukkoon, jonka kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä.” (englanninkielisessä tekstissä todettiin perusteeksi vain poliisilaki: ”This order is based on Finnish Police Law”).

Mielenosoitusten ja muiden kokoontumislaissa tarkoitettujen yleisten kokousten muodot saatavat vaihdella paljonkin asian, paikan ja tilanteen mukaan. Harkittaessa kokoontumislain soveltuvuutta erilaisiin mielenosoitusten kaltaisiin tilaisuuksiin keskeistä on kokoontumislain esitöiden mukaan ihmisten kokoontuminen yhteen tilapäisesti yhteisessä tarkoituksessa. Poliisilain ja sen esitöiden valossa poliisilain 2 luvun 9 §:n 1 momentti – jonka mukaan poliisimiehellä on oikeus määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään muun ohella, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai väkijoukossa olevat uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti syyllistyisivät momentissa mainittuun oikeushyvään kohdistuvaan rikokseen – puolestaan soveltuu vain satunnaisiin väenkokouksiin, jotka ovat muodostuneet ilman varsinaista kokoontumistarkoitusta ja järjestäjää.

Ilmeistä on, että aktivistit olivat kokoontuneet yhteen tilapäisesti yhteisessä tarkoituksessa. Asiassa ei ole ilmennyt, että muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut eivät olisi voineet osallistua aktivistien tilaisuuteen tai voineet seurata sitä. Poliisin mukaan aktivistit olivat julkisuudessa nimenomaan lausuneet, että heidän pyrkimyksenä oli vaikuttaa ydinvoimalatyömaa-alueen toimintaan muun muassa pysäyttämällä alueen maansiirto- ja rakennustyöt. Aktivistien ilmeisenä tarkoituksena on ollut vastustaa ydinvoimalan rakentamista.

Edellä esitetyn perusteella voin yhtyä Poliisihallituksen näkemykseen, että aktivistien toimintaviikkoa tulisi arvioida tosiasiallisesti kokoontumislaissa tarkoitettuna yleisenä kokouksena. Poliisi ei voi määrätä tällaisen yleisen kokouksen päättämisestä muilla kuin kokoontumislaissa säädettyillä perusteilla. Poliisin poistumiskäskeyä tulisi (ja poliisin olisi tullut) näin ollen arvioida kokoontumislain säännösten valossa. Kokoontumislain ja poliisilain sääntelemien toimivaltuuksien keskinäinen suhde määräytyy tässä suhteessa kokoontumislain ensisijaisuuden nojalla.

Pyhäjoen Hanhikiven ydinvoimalatyömaa-alueelle oli marraskuussa 2015 säädetty sisäministeriön asetuksella oleskelu- ja liikkumisrajoitus. Poliisin mukaan ympäristöaktivistien leirit sijaittivat kyseisen alueen ulkopuolella, tosin sen läheisyydessä. Leirit sijaittivat yksityisten maanomistajien mailla ja poliisin mukaan aktivistit olivat ilmoittaneet, että heillä oli leireille maanomistajan lupa. Käsillä oleva kantelu osaltaan vahvistaa tämän.

Kokoontumislain 21 §:n 2 momentissa säädetään poliisin oikeudesta keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään. Poliisin antaessa aktivisteille kerrotun poistumiskäskeyn kyse on nähdäkseni ollut mainituissa säännöksessä tarkoitettuna poliisin päätöksestä määrätä yleinen kokous päättymään.

Selvityksissä on kerrottu tapahtumista ja seikoista, jotka johtivat poistumiskäskyn antamiseen. Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa poliisin näkemystä, että aktivistien toiminta oli poliisin kertomalla tavalla vaarantanut alueen yleistä järjestystä ja turvallisuutta ja että poliisilla oli väkijoukon aiemman käyttäytymisen perusteella todennäköisiä syitä epäillä, että osa henkilöistä syyllistyisi uusiin rikoksiin. Poliisi arvioi siis, että sen poistumiskäskylleen esittämät perusteet täyttivät poliisilain 2 luvun 9 §:ssä (joka siis poliisin mukaan oli käskyn varsinainen oikeudellinen peruste) säädetyt edellytykset väkijoukon hajaantumisen määräämiselle. Minulla ei sinällään ole perusteita puuttua tähän poliisin tekemään arvioon. Poistumiskäskyä olisi siis kuitenkin tullut arvioida poliisilain 2 luvun 9 §:n sijasta siitä näkökulmasta, oliko poliisilla kokoontumislain 21 §:n nojalla oikeus määrätä yleinen kokous päättymään.

Poliisin päätökselleen esittämien perusteiden voidaan nähdäkseni toisaalta arvioida täyttäneen myös kokoontumislain 21 §:n 2 momentissa säädetyistä kriteereistä etenkin sen, että yleistä kokousta järjestettäessä ”muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti”. Poliisin selostaman aktivistien toiminnan ja toimintaviikon aikana kirjattujen rikosilmoitusten perusteella poissuljettua mielestäni ei ole jopa arvioida, että kokoontumisen tarkoituksena olisi ollut kokoontumislain esitöissä kyseisen kriteerin osalta esimerkinomaisesti mainittu rikokseen ryhtyminen tai että kokouksen jatkamisesta aiheutui välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Mielestäni on myös mahdollista katsoa, että poliisilla on ollut oikeudellisesti hyväksyttävät perusteet sille arviolle, että kokoontumislain 21 §:n 2 momentissa tarkoitetut muut keinot olivat osoittautuneet riittämättömiksi. Voin siten yhtyä Poliisihallituksen näemykseen, että poliisilla on tapauksessa ollut myös kokoontumislain 21 §:n nojalla perusteet määrätä yleinen kokous päättymään.

Aktivisteilla oli hankitusta selvityksestä päätellen jonkinlainen järjestäjätaho, joskaan poliisilla ei kertomansa mukaan ollut tietoa kuka tai ketkä tämä taho olisi ollut. Huomionarvoista mielestäni myös on, että tämän järjestäjätahon voidaan katsoa olennaisesti laiminlyöneen kokoontumislain mukaisen velvollisuutensa osaltaan huolehtia siitä, että järjestys ja turvallisuus yleisessä kokouksessa säilyisivät ja että tilaisuudessa noudatettaisiin lakia. Lisäksi on syytä korostaa, että kokoontumislaki turvaa vain rauhanomaista kokoontumisvapauden käyttöä.

Kantelija on lisäksi arvostellut sitä, että poliisi ulotti poistumiskäskyn myös häneen maanomistajana. Asiassa on Poliisihallituksen mainitsemin tavoin jäänyt epäselväksi, onko kantelija itse ollut leiriytyneenä vai vain sallinut aktivistien leiriytyä omistamalleen maalle. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan on joka tapauksessa ymmärrettävää, että tällaisissa tilanteissa poliisilla ei ole mahdollisuutta kovin yksityiskohtaisesti selvittää jokaisen henkilön osuutta jo aiheutuneisiin tai välittömästi uhkaaviin häiriöihin etenkin kun osa henkilöistä on toiminut naamioituneena. Minulla ei ole oikeudellisia perusteita arvioida asiaa toisin. Koska poliisilla voidaan arvioida olleen oikeus määrätä yleinen kokous päättymään, selvää mielestäni on, että poliisi ei ole kantelijan esittämällä tavalla lainvastaisesti puuttunut maanomistajan oikeuteen käyttäen maataan haluamallaan tavalla.

Poliisin selvityksissä kerrotaan tarkemmin siitä, miten poliisin antama poistumiskäsky pantiin täytäntöön ja aktivistien leirit tyhjennettiin. Tilannejohtajana tapauksessa toimineen ylikonstaapelin mukaan aktivisteille hahmoteltiin suullisesti, mistä muodostui leirialue, jolta heidät määrättiin poistumaan. Ylikonstaapeli koki, että kaikki paikalla olleet aktivistit ymmärsivät, mistä heidän oli poistuttava. Ylikonstaapeli ei kertomansa mukaan kuullut operaatioissa mukana olleiden poliisimiesten käyttävän kantelussa mainittua ilmaisua, että ihmiset eivät saisi jäädä yhden kilometrin säteelle maa-alueesta. Myöskään selvityksen antanut ylikomisario ei kertomansa mukaan ole tietoinen siitä, että tilanteessa olisi käytetty kyseistä ilmaisua. Hän pitää to-

sin mahdollisena, että osin tunteikkaassa viestintätilanteessa poliisin käskyä on voitu tarkentaa tavoilla, joita ei sovittu etukäteen. Hän toteaa pitävänsä sitä kuitenkin ymmärrettävänä ottaen huomioon, että yksi aktivistien keskeisiä toimintatapoja oli ylipäätään haitata ja vaikeuttaa poliisin toimintaa niin paljon kuin mahdollista.

Minulla ei poistumiskäskyn toimeenpanon osalta ole oikeudellisia perusteita todeta poliisin ylittäneen harkintavaltaansa tai muutoin menetelleen toimenpiteitani edellyttävällä tavalla. Tapauksen kaltaisissa tilanteissa on nähdäkseni jo lähtökohtaisesti vaikeata määritellä täsmällisesti, kuinka kauas yleisen kokouksen kokouspaikasta osallistujien tulisi poistua poliisin määrätessä kokouksen päättymään. Olennaista on, että poistuminen toteutuu niin, että yleinen kokous ja sen päättämisen perusteena ollut vaara ja/tai lainvastainen toiminta saadaan lakkaamaan.

Tarkemmin poistumiskäskyn kirjallisesta muodosta

Kantelija on oheistanut kanteluunsa poliisin poistumiskäskyä koskevan englanninkielisen asiakirjan. Kantelija on arvostellut kyseistä asiakirjaa, koska siitä kantelijan mukaan puuttui allekirjoitus ja osoite mitä aluetta asia koski sekä koska se oli viestiltään puutteellinen ja epäselvä.

Sekä poliisilain mukaisen poistumiskäskyn antaminen että kokoontumislain mukaisen yleisen kokouksen päättämistä koskevan poistumiskäskyn antaminen ovat sinällään poliisin operatiivisia toimenpiteitä. Hankitun selvityksen mukaan poliisi päätti tapauksessa tukea ja selventää suullisesti annettavaa poistumiskäskyä laatimalla siitä erillisen asiakirjan väkijoukolle annettavaksi. Tällä asiakirjalla haluttiin varmistua siitä, että jokainen leirissä ollut henkilö varmuudella sai tietää ja ymmärtää, että hänen oli poistuttava leiristä.

Pidän perusteltuna, että poliisi kerrotuin tavoin päätti kirjallisesti selventää poistumiskäskyään. Tähän ei nähdäkseni sinänsä ole ollut nimenomaista oikeudellista velvoitetta, mutta kyseisessä selvityksistä päätellen poliisin toiminnan kannalta varsin haasteellisessa tilanteessa on ollut asianmukaista, että poliisin toimenpiteen kohteena olleet henkilöt saivat myös kirjallisesti tiedon poliisin toimenpiteestä, sen perusteista ja mahdollisista sen noudattamatta jättämisestä aiheutuvista seurauksista. Koska poliisin tiedossa oli, että väkijoukossa oli myös ulkomaalaisia, oli perusteltua laatia asiakirja myös englanninkielisenä. Hankitun selvityksen mukaan lisäksi osa suomalaisista käytti poliisin kanssa asioidessaan vain englantia.

Varsinaisen osoitteen puuttumisella asiakirjasta poliisi ei näe olleen asiassa merkitystä. Ensinnäkin alueet oli poliisin näkemyksen mukaan yksilöity riittävällä tarkkuudella (*the camp located in Hanhikivi area and the camp located close to the main road no 8*, eli Hanhikiven alueella sijainnut leiri ja 8-tien läheisyydessä sijainnut leiri). Metsään perustetulle tilapäisleirille ei myöskään ole määritettävissä yksilöivää katuosoitetta. Muita leirejä alueella ei ole ollut ja poistumiskäskyn toimeenpanosta huolehtineet poliisimiehet ovat voineet vastata kysymyksiin paikankäytöllä. Mielestäni asiakirjan sanamuotoa voidaan näiltä osin pitää riittävän yksilöitynä.

Voin lisäksi yhtyä Poliisihallituksen näkemykseen, että käskyä koskeva asiakirja on voinut olla sisällöltään lyhytsanainen ja yleisluontoinen. Selvityksistä ilmenee lisäksi, että käskyn suomen- ja englanninkieliset versiot poikkesivat toisistaan ensinnäkin siltä osin, että englanninkielinen versio oli suomenkielistä yleisluontoisempi ja informatiivisuudeltaan jossain määrin suppeampi. Kieliversiot poikkesivat toisistaan jossain määrin myös oikeudelliselta terminologialtaan. Minulla ei kuitenkaan ole näiltä osin aihetta puuttua poliisin menettelyyn, koska asiakirjojen sisältämää poistumiskäskyä voidaan pitää riittävän yksiselitteisenä ja kun paikalla olleet poliisimiehet ovat selvitysten mukaan vielä erikseen selventäneet sitä suullisesti.

Allekirjoituksen puuttumisella asiakirjasta poliisilaitos ei näe olleen asiassa merkitystä. Poliisin mukaan kyse on ollut poliisin operatiivisen kenttätoiminnan yhteydessä annetusta käskystä, joka selvyyden vuoksi on annettu myös kirjallisena, ei varsinaisesta hallintopäätöksestä. Kyse on siis saadun selvityksen perusteella ollut suullisessa muodossa annetun käskyn selventämisestä kirjallisesti. Olen edellä jo arvioinut, ettei poliisilla sinänsä ole ollut nimenomaista velvollisuutta laatia käskyään kirjallisesti. Totean kuitenkin selvyyden vuoksi vielä seuraavan.

Kokoontumislain 28 §:n 1 momentin mukaan poliisin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kokoontumislain esitöiden mukaan tämän momentin nojalla valituskelpoisia olisivat lähinnä lain 10, 15, 16 ja 20 §:n nojalla tehdyt poliisin päätökset. Näissä tilanteissa asianosaisella saattaa olla muutoksenhakumahdollisuutta edellyttävää oikeussuojan tarvetta. Valitusoikeus ulottuisi pääsääntöisesti ennalta, ennen tilaisuuden alkua tehtyihin poliisin päätöksiin. Valituksen tekeminen edellyttää kirjallista päätöstä. Valituskelpoiset päätökset annetaankin lähtökohtaisesti kirjallisina. Suullisesti annettu päätös annettaisiin pyydettyä kirjallisena. (HE 145/1998 vp, s. 38)

Oikeuskirjallisuudessa on kokoontumislain 28 §:n 1 momentin osalta todettu, että toimenpiteen valituskelpoisuus ei ehkä kaikissa yksittäistapauksissa ole täysin selvää, vaan se jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi hallintolainkäyttölain ja yleisten hallintolainkäyttöä koskevien periaatteiden mukaisesti. Sellainenkin poliisin toiminta, jossa ei ole varsinaisesti kyse hallinnollisen päätöksen antamisesta, on mahdollista katsoa tietyissä tilanteissa kokoontumislain 28 §:ssä säädetyn muutoksenhakuoikeuden piiriin kuuluvaksi. Esimerkkinä voidaan mainita poliisin päätös yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden keskeyttämisestä tai päättämisestä. Tällaisissakin tilanteissa järjestäjällä tulee olla mahdollisuus saattaa poliisin toiminta tuomioistuimen tutkittavaksi, vaikka tuomioistuimen päätöksellä ei enää olisikaan suoranaista vaikutusta tilaisuuden järjestämiseen. (Pohjolainen, Teuvo – Majuri, Tuula: Kokoontumisvapaus, Helsinki 2000, s. 243)

Käytettävissäni olevasta aineistosta ei ilmene, että yleisen kokouksen järjestäjätaho olisi pyytänyt poliisin suullisesti antamaa ja kirjallisesti selventämää käskyä annettavaksi kirjallisen päätöksen muodossa. Minulla ei näin ollen ole aihetta enemmälti arvioida poliisin menettelyä tältä osin. Poliisin toiminnassaan tekemän päätöksen valituskelpoisuus on kysymys, joka viime kädessä kuuluu päätöksestä mahdollisesti tehtyä valitusta käsittelevälle tuomioistuimelle.

Johtopäätös ja toimenpiteet

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella minulla ei ole oikeudellisia perusteita todeta Oulun poliisilaitoksen ylittäneen harkintavaltaansa antaessaan aktivisteille poistumiskäskyn. Poliisin olisi käsitykseni mukaan kuitenkin tullut arvioida aktivistien järjestämää toimintaviikkoa kokoontumislaissa tarkoitettuna yleisenä kokouksena ja näin ollen arvioida poistumiskäskyä poliisilain 2 luvun 9 §:n sijaista siitä näkökulmasta, oliko poliisilla kokoontumislain 21 §:n nojalla oikeus määrätä yleinen kokous päättymään.

Saatan edellä esittämäni käsityksen Oulun poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni poliisipäällikölle.

Jäljennös päätöksestä lähetetään Poliisihallitukselle tiedoksi.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi